

STANDARDUL SUFICIENȚEI PROBELOR ȘI NECOMPETENȚA FUNCȚIONALĂ A INSTANȚEI DE VERIFICARE A LEGALITĂȚII ȘI LOIALITĂȚII ADMINISTRĂRII PROBELOR ÎN PROCEDURA OMOLOGĂRII ACORDULUI DE RECUNOAȘTERE A VINOVĂȚIEI

Lect. dr. Maria-Magdalena BÂRSAN

*Universitatea Transilvania din Brașov, Facultatea de Drept,
maria.m.barsan@unitbv.ro*

Stud. Mălina-Alexandra ȘERBAN

*Master „Științe penale Aprofundate”, Universitatea Transilvania din Brașov,
Facultatea de Drept, smalinaalexandra@gmail.com*

Abstract

The special procedure of the admission of guilt agreement is an actual issue which entails a radical change of the Romanian criminal trial; it is regulated with the purpose of reducing the duration of criminal trials, simplifying the activity of criminal prosecution and reducing the costs for all parties of the trial and the Romanian state.

Thus, according to article 480 second alignment of the Criminal Procedure Code, the agreement can only be concluded when there is enough proof to suggest that the a crime was committed and the defendant is guilty of committing that crime. Although this conditions seems to be rather subjective, as the prosecutor has the exclusive possibility to appreciate on the sufficiency of evidence regarding the deed and the guilt of the defendant, along with favorable notice from the superior prosecutor and the legal verification provided by the court, we believe that social order is protected from any abusive enforcement of this institution.

The article aims to clarify the extent to which the sufficiency of evidence is enough so as the superior prosecutor can legally conclude an admission of guilt agreement. The double role of the legal character of the agreement is beneficial in order to avoid the situation in which this procedure can be applied in lack of sufficient evidence on file or evidence which the prosecutor might consider sufficient although, in reality, the existing evidence is not sufficient, pertinent and conclusive in a traditional procedure. On the other hand, the condition of the sufficiency of information does not entail that all available evidence was collected so as to prove the defendant is guilty, as, in this case, there are no longer reasons to conclude an admission of guilt agreement.¹

Keywords: *admission of guilt agreement, standard of sufficient, prosecutor.*

¹ M. Pascu, T. Manea, *The admission of guilt agreement*, Universul Juridic Publishing House, Bucharest, 2015, pages 33-34.

Analiza noastră pornește de la caracterul adversarial al acestei proceduri speciale, caracter ce diminuează în mod considerabil rolul activ al judecătorului, în speță, cu privire la analiza legalității și loialității administrării probelor în faza de urmărire penală.

Având în vedere că suficiența probelor contribuie la pronunțarea unei soluții de admitere/ de respingere a acordului de recunoaștere a vinovăției și dată fiind imposibilitatea readministrării probelor administrate în faza de urmărire penală, respectiv a administrării de noi probe, verificarea legalității și loialității acestora pune în discuție chiar dreptul la un proces echitabil, în sensul art. 6 parag. 1 și 2 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

În primul rând, discuția poartă asupra competenței funcționale a instanței, care în temeiul art. 485 C. pr. pen. va putea dispune exclusiv o soluție de admitere sau de respingere a acordului de recunoaștere a vinovăției.

Ținând cont de faptul că nu se poate discuta despre faza camerei preliminare, eliminarea acesteia în acest caz contribuind la asigurarea celerității procesului penal, apreciem că *de lege ferenda* s-ar putea reglementa o competență a judecătorului în ceea ce privește exercitarea funcției judiciare de verificare a legalității trimiterii în judecată.

Cu toate că există un *filtru* prin existența celor două avize ale procurorului ierarhic superior, prevăzute de art. 478 alin. (2) și (4) C. pr. pen, pot exista situații în care această verificare să nu garanteze parcursul legal al acestei proceduri.

Raportat la avizul prealabil, în literatura de specialitate s-a susținut că *procurorul ierarhic superior poate aviza cadrul în care trebuie să se situeze acordul dintre procurorul de caz și inculpat sau poate respinge propunerea formulată de procurorul de caz [...] procurorul ierarhic superior nu se limitează doar la stabilirea limitelor negocierii, ci și la verificarea, la momentul sesizării sale, a întrunirii condițiilor legale pentru inițierea procedurii de justiție negociată*².

În ceea ce privește însă avizul ulterior referitor la efectele acordului, observăm că acestea se vor produce doar în baza hotărârii de admitere a acordului de recunoaștere a vinovăției, avizul procurorului ierarhic superior reprezentând o condiție *sine qua non*.

Cu toate acestea, nici procurorul ierarhic superior nu va putea aprecia cu privire la legalitatea sau loialitatea administrării probelor sau cu privire la temeinicia acuzației recunoscute prin intermediul acordului.

După cum s-a exprimat în cadrul unei dezbateri³, *dacă avem o problemă în administrarea probelor, s-ar putea să avem o problemă în pronunțarea soluției*. Cu alte cuvinte, un efect de *domino* va fi inevitabil, o probă nelegală putând conduce la o soluție inechitabilă.

² M. Udroi, *Sinteze de Procedură Penală, Partea Specială*, Ed. C.H. Beck, București, 2020, p. 734.

³ Judecător drd. Cristian Bălan, în cadrul dezbaterii „Spălarea de bani online. România față în față cu directivele europene în privința spălării banilor”, ediția 218, organizată de Societatea de Științe Juridice (SSJ), www.juridice.ro, accesat la 16.06.2020.

În Decizia nr. 383 din 27 mai 2015⁴, Curtea Constituțională a constatat că o probă nu poate fi obținută nelegal decât dacă mijlocul de probă și/sau procedeul probatoriu prin care este obținută este nelegal, aceasta presupunând nelegalitatea dispunerii, autorizării sau administrării probei. Ori, nelegalitatea acestora este sancționată de prevederile art. 102 alin. (3) din Codul de procedură penală, prin aplicarea regimului nulității absolute sau relative. Aceasta deoarece nulitățile⁵, așa cum sunt ele reglementate la art. 280-282 din Codul de procedură penală, privesc doar actele procedurale și procesuale, adică mijloacele de probă și procedeele probatorii, și nicidecum probele în sine, care nu sunt decât elemente de fapt.

Transpunând această decizie în cadrul procedurii acordului de recunoaștere a vinovăției, observăm că *de lege lata* judecătorul nu va putea să dispună sancțiunea nulității absolute sau relative, potrivit regimului juridic prevăzut de art. 280-282, ci aceasta va îmbrăca „haina” juridică a unei soluții de respingere a acordului de recunoaștere a vinovăției, dacă prin raportare la probele administrate cu asigurarea principiilor legalității și loialității acestea nu ar fi suficiente pentru a dovedi că inculpatul a comis infracțiunea de care este acuzat. Cenzura judecătorului se va realiza mai mult formal, acesta neputând să aplice propriu-zis nulitatea absolută sau relativă, actele de urmărire penală lovite de nulitate vor conduce spre o soluție de respingere a acordului de recunoaștere a vinovăției⁶.

În al doilea rând, nelegalitatea probelor pune în discuție ocrotirea prezumției de nevinovăție în cazul celorlalți inculpați, care nu optează pentru parcurgerea acestei proceduri accelerate. Așadar, în atare condiții, există posibilitatea ca pentru o parte dintre inculpați, instanța sesizată să dispună admiterea acordului de recunoaștere a vinovăției și să consolideze eventuala soluție de condamnare negociată în prealabil, pe când restul inculpaților să ajungă din nou în faza de urmărire penală ca urmare a pronunțării de către judecătorul de cameră preliminară a unei soluții de restituire a cauzei la parchet⁷.

Achiesăm la acest din urmă punct de vedere, întrucât, de pildă, nulitatea relativă a audierii unui martor în lipsa părților nelegal citate nu va putea fi invocată în cadrul procedurii accelerate, spre deosebire de procedura de drept comun unde se va putea invoca acest tip de nulitate, putându-se ajunge chiar la readministrarea probei. Cu toate că specificul acestei proceduri justifică lipsa etapei cercetării judecătorești, apreciem că lipsa unor temeieri obiective, clare, de manieră a contura imposibilitatea utilizării unei probe poate conduce la încălcarea dreptului la un proces echitabil.

⁴ M. Of. nr. 535 din 17 iulie 2015.

⁵ I.- A. Ghirdoveanu, F. Hărăboiu, *Probele, mijloacele de probă și procedeele probatorii în procesul penal*, www.juridice.ro, accesat la 16.06.2020.

⁶ P. Ghiban, *Lipsa controlului de legalitate asupra probelor administrate și a actelor efectuate de către organele de urmărire penală ulterior sesizării instanței cu acordul de recunoaștere a vinovăției*, www.universuljuridic.ro, accesat la 16.06.2020.

⁷ *Ibidem*.

În cauza *Nițulescu c. României*, Curtea face trimitere la cauza *Al-Khawaya și Tahery c. Regatului Unir*, considerată de literatura de specialitate una de referință în materia standardului procesului echitabil. Se apreciază astfel că, după momentul acestei decizii, Curtea a admis că în procesul penal pot fi folosite probe obținute prin încălcarea drepturilor fundamentale, dacă analiza globală a procedurii duce la o concluzie de echitabilitate. Prin urmare, probele obținute nelegal sunt un indiciu de proces neechitabil, dar trebuie coroborate cu alte aspecte, nefiind suficiente prin ele însele⁸. Astfel, standardul probatoriu nu trebuie raportat la fiecare probă în parte, ci la nivel global, ansamblul probator fiind cel care va determina existența vinovăției.

Art. 484 alin. (2) C. pr. pen. modificat prin O.U.G. nr. 18/2016 pentru a transpune Decizia Curții Constituționale nr. 235/2015⁹ a instituit un caracter contradictoriu procedurii acordului de recunoaștere a vinovăției, fapt ce afectează însă regula necontradictorialității specifică acestuia. Astfel, odată cu citarea părților și a persoanei vătămate pot fi puse în discuție și alte aspecte procedurale decât cele referitoare la procedura acordului, precum menținerea, revocarea, înlocuirea, încetarea măsurilor preventive. Poate fi însă extinsă această contradictorialitate și la aspect legate de probatoriul administrat? În prezent, apreciem că acest lucru nu este posibil, întrucât judecătorul nu va proceda la o cercetare judecătorească adevărată, ci doar va pune în discuție aspectele care pot avea repercusiuni și asupra celorlalți subiecți procesuali.

De lege ferenda, însă, credem că dacă se va institui competența judecătorului de a aprecia asupra legalității și loialității administrării probatoriului, punerea în discuția părților a chestiunilor anterior menționate va fi posibilă în vederea pronunțării unei soluții cât mai apropiate de adevăr.

Cu privire la nulitatea mijlocului de probă și excluderea probei, opinăm în sensul că deși cele două reprezintă sancțiuni distincte, relația de interdependență dintre acestea este evidentă având în vedere dispozițiile art. 102 alin. (3) C. pr. pen, care prevăd că *nulitatea actului prin care s-a dispus sau autorizat administrarea unei probe ori prin care aceasta a fost administrate determină excluderea probei*. Așadar, viciul de procedură va conduce la excluderea probei, această probă neputând fi utilizată în cadrul procesului penal din cauza modului în care aceasta a fost obținută¹⁰. Transpusă în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției, observăm că imposibilitatea constatării nulității mijlocului de probă va avea o consecință directă, respectiv impedimentul dispunerii excluderii probei.

⁸ A. Stan, *Folosirea probelor obținute în mod ilegal. Echitatea procedurii în ansamblu. Cauza Nițulescu contra României*, www.juridice.ro, accesat la 16.06.2020.

⁹ M. Of. nr. 364 din 26 mai 2015.

¹⁰ A. Pavel, R. Romaniuc, *Nulitatea și excluderea probelor în procesul penal*, în *Revista Themis* nr. 2/2018, pp. 73-73, www.inm-lex.ro, accesat la 16.06.2020.

În concluzie, observăm că sistemul inchizitorial atenuat prin intermediul acestei proceduri continuă a avea un impact major asupra acestui mecanism procesual, însă după cum am menționat și în cadrul acestei analize, echitabilitatea procesului justifică o apreciere a modului de administrare a probelor, *a fortiori*, spre deosebire de procuror care se va raporta la standardul *suficienței probei din care să rezulte că inculpatul a comis infracțiunea de care este acuzat*¹¹, instanța va avea în vedere standardul *dincolo de orice îndoială rezonabilă* astfel încât o situație de fapt cât mai clar conturată, cu un probatoriu consistent și legal va contribui la pronunțarea unei soluții concordante cu realitatea obiectivă constatată.

Bibliografie

- Tratate, cursuri, monografii

1. M. Udrioiu, *Sinteze de Procedură Penală. Partea Specială*, Ed. C.H. Beck, București, 2020;
2. M. Pascu, T. Manea, *Acordul de recunoaștere a vinovăției*, Ed. Universul Juridic, București, 2015;
3. I.-A. Ghirdoveanu, F. Hărăboiu, *Probele, mijloacele de probă și procedeele probatorii în procesul penal*, www.juridice.ro, accesat la 16.06.2020;
4. P. Ghiban, *Lipsa controlului de legalitate asupra probelor administrate și a actelor efectuate de către organele de urmărire penală ulterior sesizării instanței cu acordul de recunoaștere a vinovăției*, www.universuljuridic.ro, accesat la 16.06.2020;
5. A. Stan, *Folosirea probelor obținute în mod ilegal. Echitatea procedurii în ansamblu. Cauza Nițulescu contra României*, www.juridice.ro, accesat la 16.06.2020;
6. A. Pavel, R. Romaniuc, *Nulitatea și excluderea probelor în procesul penal*, în Revista Themis nr. 2/2018, pp. 73-73, www.inm-lex.ro, accesat la 16.06.2020.

- Site-uri

1. www.juridice.ro
2. www.universuljuridic.ro
3. www.inm-lex.ro

¹¹ M. Udrioiu, *op. cit.*, p. 733.